

ქართული
ლიტერატურა

ნიშადური

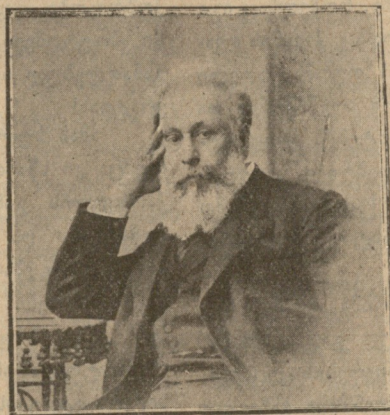
№ 43

მ რ ვ ე ლ კ ვ ი რ ე ლ ი მ უ რ ნ ა ლ ი

№ 43

«ნიშადური» დღეიდან წლის დაძლევაძდე ღირს 3 მ. 50 კ. ხოლო წლიურ ხელის მოძწერთ (5 მ.)
გზავნება ეველას ძველი №№-ები, ი. ჭავჭავაძის დიდი სურათი და «ნიშადურის კრებულები».
იუადება წარსული წლის სრული კომპლექტი უღით—2 მან.
მისამართი: Тифлиς, Валериану Гунია, ред. «Нишадури».

ქართული პოეზია

აკაკი წერეთელი (50 წლის იუბილეს გამო).

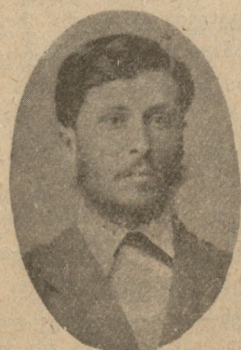
პირველი ქართველი „ნაროდნიკები“

ანთიმოზ გაძყრელიძე

(„პროცესი ორმოც-და ათთა“)

ამათი ბიოგრაფია შემდეგ
ნამუშეო იქნება

ალექსანდრე ციცივილი

მტენი ხართ თუ მოსვარანი?

„ხედავთ, ვითარის კანდიერებით,
შეკრებიან ჩვენზედ „უსჯულოება“.
ნ. ბ.

I

მართლაც და „ჩვენი“ თანა დაბრეყებული, დაბალ-ღობედ მიჩნეული ვრი, ჩვენი თანა სხელ-გაცეხილი ძნელად თუ სხვა მოიპოვება დედა-მიწის ზურგზედ. ვინც ცნებავთ, ან ზედ-გვაბობებ, ან გვეკლავს და მიწასთან გვასწორებს. ლამის არის კავკასიის ქედს აქედ ჩვენი ხსენება გააჩნაგონ, ქართველების სახელი დედამიწის ზურგიდამ აღგავონ და ჩალასავით ქარს გაატანონ“...

ჩვენი ციკრონი მართალი იყო, როდესაც ამას სწორად მთელი თავისი გულწრფელობითა და მამულიშვილური გამბედაობითა. იგი ებრძოდა სოჭხთა ინტელიგენციის იმ ერთ ჯგუფს, რომელმაც მიზნად დაისახა ჩვენი გაბიბრება. მადლობის მაგივრად მასვე უწოდეს „შოვინისტი, ერის ერზედ მიმსისინებელი, პროვოკატორი და სხვა; მაგრამ რომ ჩვენში საზოგადოებრივი სინილისი ყოფილიყო, — მაშინ ილია ჭავჭავაძე უნდა დაჯილდოებულიყო მისი „ქვათა-ლაღისათვის“ ყველასაგან, — ქართველთაგან, რუსთაგან, თათართაგან და განსაკუთრებით სომეხთაგან-

მაგრამ გონებით დახშულმა, მწირმა და გაიძვრა ხალხმა ყველა ერთგნებისამ მას სწორედ ის მოახვია თავს, რასაც იგი მთელი თავისი წიგნის პირველ მეოთხედში უარ-ჰყოფდა; მას სწორედ ის შოვინისტობა შესწამეს, რომელსაც იგი ებრძოდა, სწორედ ის გესლა ჩაახსეს გულში, რომელსაც იგი სხვის გულში ეძებდა და გადმონათხევინა კიდევ ქვეყნის თვალის წინ, — მაგრამ ადამიანის უნამუსობას თურმე ნაწელი დღისაც არა სცხვენია, მას თურმე საზღვარი არა ჰქონია და ილიასაც ასე გადუხადეს სამაგიერო ქეშმარიტების სიყვარულის თვისა და გამოქვეყნებისათვის. — ჩვეულებრივი მოვლენაა, — ასეთი წესი ბრძოლისა ყოველთვის სჯულად სწამთ უსირცხვილოსა და ილიაც ვერ ასცდა ამ სასტიკ კანონს ადამიანის სისულელისას.

მას უკან კი ხანმა გაიარა, იმ გმირებმა, რომელთაც ი. ჭავჭავაძემ მათი საგმირო საქმეები თავზედ გადააფხრიწა, ცოტა უკლებს გმირობასა და ჩაანელეს კანდიერების ცეცხლი, მაგრამ ჩვენდა საუბედუროდ ეს ცეცხლი ჩვენ მივე გაჩაღდა; ქართველმა მეწი ქვილეებმა თავისივე წისქვილს დაუწყეს ნგრევა და ლამის არის საფუძვლიანად ამოაგდონ მიწიდან, ლამის არის მართლაც მთელი ჩვენი სახსენებელი აღგავონ დედა-მიწის ზურგიდან და ჩალასავით ქარს გაატანონ!

ეს, მართლაც რა შავი ყორანი დაგვჩხავის თავს? ეს რომელი მტერი შემოგვეყვია და აღარა ზოგავს და რა დეგრად, ოღონდ კი თვისი ფანატროსობა ქეშმარიტებად მოაჩვენოს მთელ ქვეყანას? ეს რა გონების დახშობაა ჩვენი, რა ღვთის წყრომა და უბედურებაა ჩვენს თავს რომ ველარც კი ხედავთ კარზედ მომდგარ გამძვინვარებულ მტერთა, ისეთი ფან ტიკოსობით აღჭურვილთ, რომ ჩვენი ძველად განწანადგურებელი სპარს-ოსმ. არ ყოფილან ისეთი ზიზღით აღვისილნი ჩვენდამი, როგორც ისენი არიან! აქაო ჭქართველები არიანო, — მიტომ უნდა გვქონდეს თვალები ახვეული? აქაოდა თავიანთ თავს სოციალისტებად ნათვლენ — იმ გულ-უბრყვილო ჭქვეყნის მოსატყუებლად წოდებულმა სახელმა ვედარა უნდა გაგვაბედვინოს

რა მართვის? აქაო და „პარტია“ ამიტომ არისო, — არის ხელ-შეუხებელი ეს „წმინდა მხედრობა“ — თქვენა იეზუიტების ორდენი აპარტენანსს, — თქვენა განების პარტია პარტია არ არის ამ სიტყვის ნაშტად აზრით? — და მაშ კაცი ამ „პარტიების“ შიშით აბა ველ იტყვის? — რა არის ეს, თუ არა ჩვენი უკიდურესი შეუღლობა, გულ-ციგობა, სიმბდალედ და თანაც სქელ-კანიან

საუკუნეთა განმავლობაში დატანჯულნი, ასის განმავლობაში მოცუებულნი და ბოლოს მთლად განარბებულნი, — იმის ოცნებაში ვიყავით რომ ჩვენშიც უნდა უბუქა ევროპის უდიდესი იდეალის, — სოციალიზმის უბუქო; როდესაც დადგა წამი, მთელ კავკასიაში მთელი ჩვენი ვიბრძოდით, როგორც მთელი ხალხი, ნაციია, ამ იდეალის განხორციელებისათვის ამისთვის დაგვწვეს და გაგვაუბატურეს, — ესეც ავიტარამდენადაც კი შეგვეძლო — გმირულად, — სხვებსაგებ ქალსოფლად არ დახეტებოდნენ ჩვენი ხროვები „ПОМОГИТЕ НАМ ГРУЗИНСКИМЪ“ არ დახოდნენ, — და ენლა სწორედ ამ დღისათვის სახელით, სწორედ ჩვენი, ქართვე. მოციქ. გვიპირ მთელ ერს ჩვენი ოცდახუთ საუკუნეში დატულ სახელი დასაც კი თავისუფლებას ვილა სჩივის, — თვით „ავტონომიის“ აღარა გვევლიან! აწმყოში ჩვენ გაბიბრებულ ვილა სჩივა, — წარსულსაც კი ზიზღით იხსენიებენ, აწმყოში რომ თავისუფლების უღირსნი გაგვხადონ და მონობის უღვიძრად მხოლოდ როგორც ვილაც სხვებში არეულ ხალხს — ამ ს ვილა სჩივის, — წარსულშიაც თურმე არაფერი გვეტოვრმე სულ სხვას შემოუტანია ჩვენში წესიერება, სტიტურა, ხალხის თავისუფლების სული, მწერლობა, მოქალაქეობა, — და კიდევ ვინ იცის რამდენი ოქროს გვირგვინი მოუტომეგია ჩვენთვის, პირველ-ყოფილ ბუშენთა განათლებულ სკვითთა და საზამტათა თვითმპყრობელ ბიკრატის!

ამას სულ ჩვენში ამბობენ ქართველები, რომელთა თუმცა კი სწამთ, რომ ურუსულოდ ძნელია საქართველ ქართველის განკაცება, მაგრამ ამდენი ხანი რუსული უსწავლიათ და მზარეულებისა და ლაქების ქართულის არა ენა არ ემარჯვებათ! ამას გვეუბნევიან ეს დალატის განიზატორები და დალატში დაფნის გვირგვინებს თხოუბენ! გულ-უბრყვილო ხალხიც აქაობს მათ გარეცხილ ლებს ტრიუმფის გვირგვინითა, ვინაიდან არა ესმის რა სიტყვა ატყუებს, — ცკბილი სიტყვა, — და ვერ წარმოუდგენთ რა რისხვის დღე დაადგება, მართლაც რომ განხორციელდეს ეს მათი „პირველიდან ყოფილი“, ანუ უკეთ ვსთ პირველ ყოფილი ადამიანის „სიტყვა“.

ვილაც „ანე“-ბი, „ა-ები“ და კიდევ ვინ იცის რამე წვრილ-ფეხა მკლანბელი — ეს სამი წელიწადია ყველა დაჰპარტოვიან საქართველოს გაოხრებულ საყდარს სთხრიან ძირიანად მის საძირკველსაც კი! რა დაგიშვავთ ქართველომ, რომ სახელიც კი შეგზიზღვით მისი? — ის ქართველმა დედ-მამამ მოგცათ სიცოცხლე, აღზარდათ, ვრებაში გამოგიყვანათ, ის რომ ქართველმა საზოგადოებრივი მწვირინი თავები დაგბანათ და დაგლუჯილი ჩოხების მადრად — სერთუკები ჩავაცვათ, „გაგანტელიგენტთ“ თქვენ და საუბედუროდ? ის, რომ ენლაც აქა ყრიხართ და ისევე თველი თუ, თორემ რომ გაგიჭირდეთ არც ერთი თქვენი ტრონი“ ლუკმსაც არ წაგტებთ, — და სამართლიანად რადგანაც პატრონსაც კი სძულს თავისი გაიძვრა ყმა, — ლით მდაბალი, „ცრუ და დალატინი“? —

და ერთი შეხედვით ამ ბ-ნ ანებსა და ა-ებს, როგორი მკვლევარი წადილით მოგვედგომიან და აღარ გვზოგვენ? ჰკითხეთ,—რა უნდათ ამ ვაჟბატონებს, რას ჩავვაცივ- ამ სულ უკანასკნელად და ლამის არის ზურგზედ ბოლი დინონ თავისი „ისტორიითა“ და საქართველოსათვის „კე- ის სურვილებით“? რა უნდათ ამ ვაჟბატონებს, რომელთაც ის არის ეზოვს, პატკანოვსა, ვოსტარგოვსა და იანოვ- გადაპარბონ „პატრონთა ერთგულებითა“ და ჩვენზედ რამეების შეთხზვითა, რომ ზემოხსენებულნი პირნიც განიარებდენ და მათ ტაშს დაუკრავდენ, ჩვენ კი მოგვი- ცადენ,—აი ბოლოს რა ჰკვიანნი და პატიოსანი „არა- ბრისტიები“ გამოგვჩენიათ ქართველებსო!—ერთი ჰკითხეთ, უნდათ, რას ღრიალებდენ, რის მუცლის მგვრევა აქვსთ, რათ სრიათ ყელში საქართველოს წარსული, მისი სახელი, მისი ავალი თავისუფლება! უცხო მტერი რას აძღვესთ, შინა- კი რომელი ეუბნება მადლობას, გარდა მატყუებელთა, მტყუებელთა და დაბრმავებულთა!

ჯერ იყო-და,—ოდეს შეიკრიბა დიდებული სინედრონი თვის ს.-დემოკრატიის პარტიის დასაარსებლად,—სინედ- ნი, რომლის წევრთაც არა გაეგებოდათრა ვერედ წოდე- ლ განაპირა ქვეყნებისა, განსაკუთრებით საქართველოსი,— იცოდენ არც მისი წარსული, არც მისი აწმყო, არც მისი ჩვეულება, არც ლიტერატურა,—სრულიად არაფერი,— სინედრონიმა ერთი სიტყვით უარ-ჰყო რუსეთში შესულ თავისუფლება, თვით ავტონომიაც კი! ჯერ ერთი სო- ციალისტი რის სოციალისტია, თუ ერთა სრულ თავისუფ- ზასა უარ-ჰყოფს, გინდ აწმყოში, გინდ მომავალში, მეო- —ეს სოციალისტ-დემოკრატი რის დემოკრატია, თუ იგი ავტონომიასაც უარსა ჰყოფს! მესამე,—რა უფლებით ეგებს ან სოციალისტი, ან დემოკრატი ისეთ ერთა ბედსა უბედობას, რომელზედაც არა იცის რა? და აბა ერთი ბრან ამ ვაჟბატონებმა,—ვინ იყო იმ კრებაზედ (1904 წ.) თა და სხვა მოწინააღმდეგეთა შორის მცოდნე პოლონე- და, ან განსაკუთრებით საქართველოსი? და თავისი უმეც- რით სხვისი დაღუპვა, სხვისთვის აუცილებელი მონობის უკრად მირთმევა მხოლოდ ისეთი ლოდიკისა და გულის მინანებს შეუძლიანთ, როგორნიც იქ იყვნენ! საცოდავმა უფლებმა სული დაჰბერეს და განაცხადეს,—ჩვენ ჩვენი პოლი ორგანიზაციები გვინდაო, ჩვენ ჩვენ თავს გავუძ- ბით უკეთო,—და სწორედ ეს იწყინა სინედრონიმა,— უფლებს ნაციონალისტები უწოდეს. ქართველმაც დაიბ- ჟუნა რაღაც ამის მსგავსი,—ერთი აურ-ზაურით განაცხა- ბა არიქა „ბუნდიკი“ იბადებაო, და ქართველმაც ენა ჩაი- ბნდა;—და მას აქეთ არის თავიანთ „პატრონებზედ“ უფ- რი ფანატისობით იცავენ ჩვენი დამონებულნი რუსეთის მონობასა და საქართველოს თავისუფლების მანებლობა- და შეუძლებლობას. იმ დიდმა სანედრონიმა იქამდის მი- ია, რომ ენების თანასწორ უფლებიანობაც კი ჯერ უარ- ს დღევანდებმა და მერე ერთისა თუ ორი ხმის უმეტე- რით გაიყვანეს. ერთი დიდებული კი პირდაპირ ყვიროდა ტრალურ მუშტზედა და რუსეთის საზღვართა მთლიანო- ლდ, თითქოს რომელიმე დიდის ომის შემდეგ საზღვ- რზედ ჰქონდეს რუსეთს დავა სხვა რომელიმე სახელმწი- თთან!

მას შემდეგ ჩვენში ეს „ხამობა“ არ შეწყვეტილა, იგი უშობს და ბოლოს და ბოლოს ისეთ წუმპედ გადაქცევა, მგონი შიგ ჩაიხრჩონ თვით მისი დამყენებელნი და შიგ

მკურანენი! მთელი რევოლიუციის დროს იმასა ჰყ იროდნენ, რომ ბატონ-ყმობას მოიტანს ავტონომია, უმცირეს დანახვე- რას, კლასთა ბრძოლის „შენელებას“, მუდგებულ რუსეთისა- გან ჩამოშორებას, ეროვნებათა მტრობასა და ვინ იცის კი- დევ რასაო! თქვე დალოცვილებო, თუ ავტონომია თავის თავად ასეთი საშინელი რამ ყოფილა, რათ ეტრფის მას ყვე- ლა დაჩაგრული ერი მთელ დედამიწის ზურგზედ? ნუ თუ მარ- ტო თქვენ შეიგნეთ მისი ასეთი საშინელი ხსიითი და ყველა ეს ერები,—პოლონელები, ფინლანდიელები, ირლანდიელები და სხვა—სულ ბატონ-ყმობის მომხრენი არიან, სულ მეფო- ბას ეტრფიან? ნუ თუ იქ აღარ არის სოციალისტი, ან ჰკვი- ანი ადამიანი, მოყვარული და არა მტერი ხალხისა, რომ ესევე დიდი სიმართლე აღიაროს ხალხში? რატომ მაინცა და მაინც თქვენზედ გადმოვიდა სული წმინდა და ასეთი დიდ- ბული აღმოჩენა გარგუნათ წილად თქვენდა უკვდავების სა- ხელის მოსახვეჭელად?

ვინ იცის რა არგუმენტები წამოაყენეს ამ ვაჟბატო- ნებმა ჩვენი თავისუფლების წინააღმდეგ: სოციალიზმის ინტე- რესი, კლასთა ბრძოლის გაძლიერება, ერთა შორის სოლი- დარობა, რუსეთის მთლიანობა და კიდევ ვინ იცის რა. მათი არგუმენტები ისეთივე სუსტი და ჩალასავით მსუბუქი იყო, როგორც მათი აზროვნება და მათი გულ-წრფელობა. ძალიან ადვილად დაუმტკიცეს ამ ვაჟ-ბატონებს, რომ სოციალიზმის ინტერესისა და რუსეთის ცენტრალიზმის ერთმანეთთან შე- რიგება შეუძლებელია,—მეორე უარ-მყოფელია პირველისა. დაუმტკიცეს აგრეთვე ანარხისტებმა, რომ სოციალიზმის წმინ- და პრობლემას არა აქვს პირდაპირი კავშირი არც რუსეთის მთლიანობასთან და არც სხვა აწმყო და მომავალ სახელმწი- ფოსთან,—სოციალიზმი ყველა მათი უარ-ყოფაა. დაუმტკი- ცეს აგრეთვე, რომ იმ ერთა შორის, სადაც „ეროვნული კიახვა“ გადაწყვეტილი არ არის, სწორედ სუსტია კლასთა ბრძოლა და მის ადგილს იტყობს ერთა ბრძოლა, როგორც ეს არის ირლანდიაში, როგორც ეს იყო სერბიაში, ბოლგარია- ში, რუმინიაში და იტალიაში. ამ ქვეყნებში სოციალიზმი განვითარდა მხოლოდ ეროვნული თავისუფლების შემდეგ. დაუმტკიცეს, რომ თვით დემოკრატიულ უკიდურეს რეფორ- მათა განსახორციელებლად ფედერალიზმი და ავტონომიზმია ერთად ერთი საშუალება,—ისეთ დიდ „იპპერიაში, იმხელა სივრცეზედ და ისეთის მრავალ რიცხოვანი და აქრელებული ხალ- ხისათვის კი,—როგორც რუსეთია, მისი სივრცეა და მისი ხალხის რაოდენობა და ეტნოგრაფია,—ყოვლად შეუძლებე- ლია ნამდვილი რესპუბლიკა, დემოკრატიზმი,—ყოვლად შეუ- ძლებელია რომ ასეთი სახელმწიფო, როგორი ფორმაც არ უნდა ჰქონდეს მას გახდეს არა შოვინისტური, დაპყრობის ტენდენციებს მოკლებული, და ბიუროკრატიის კლანჭებსაც თავი დაანწიოს. მთელი თეორიები სოციალიზმისა, მთელი სოციალოგია, მთელი ისტორია, მთელი თანამედროვე ევრო- პის ვითარება, მთელი მეცნიერება სახელმწიფო უფლებისა თავზედ დააბურტყეს ამ ვაჟ-ბატონებს; თვით მარქსისა და ენ- გელსისა, თვით თანამედროვე ევროპის ს.-დ.-პარტიათა და მათ დიდ ლიდერთა სიტყვებით, გადაწყვეტილებითა და არგუ- მენტებით ამტყუნებდენ ამ სქელ-კანა ფილოსოფოსებს,—მა- გრამ არა გაეწყო რა, როგორც კლდეს არა ეყურებარა, ისე მათ ვერა შეადმინესრა და მათ კი ლანძღვა-გინებითა, შოვი- ნიზმის ბრალად-დადებითა, სასაცილოდ ავადებითა, უშნო-უკ- ბილო დაცივნითა და „გამოდისებით“ გასცეს პასუხი მო- წინააღმდეგეებს.

იქამდისაც კი მივიდნენ, რომ სულ წინად, კავკასიის სინდრონიზმა გადასწყვიტა, თუ რუსეთიდან ხალხს გადმოსახლებენ, ამის წინააღმდეგი არა გვექნებათ. ამაში რასაკვირველია ამჩილეს ეს უებარი სოციალისტები და ინტერნაციონალისტები,—ამით ხომ რუსის მთავრობის ოცნების განხორციელებას უწყობთ ხელსაო! მერე რა უთხრეს პასუხად? —იყვნენ ისეთებიც, რომელნიც ამბობდნენ რომ ჩვენ საწინააღმდეგო არა გვაქვს რა, თუ რუსეთიდან კავკასიაში ხალხი დაიძვრისო! საკვირველ არიან, უფალო, საქმენი შენნი! —რომელ ადამიანს მოუფა ჰქუაში რეზოლიუცია გამოიტანოს იმის შესახებ, რომ რუსტრივიდან თუ რუსი ვაგონით თბილისში ჩამოვიდა,—ამისი წინააღმდეგი არა მიქნებათ! ან რომელი იდიოტი იქნება იმისი წინააღმდეგი რომ მოსკოვიდან რუსებმა ბილეთები აიღონ თბილისში წამოსასვლელად!—ეს, რასაკვირველია, ლათაიები იყო, და ვერც კი ჰბედადნენ ამაზედ ლაპარაკს, თუ არა კერძოდ. მაგრამ მით უარესი,—რაც „კერძოდ“ ლაპარაკით მათ ვენბა მოუტანეს ქართველ ერს, მისი მეთასვლი არა უქნიათრა თავიანთი დუქნური ლიტერატურითა და ენით! მაგრამ მათ ერთი უფრო საბოლოო საგანი ჰქონდათ თავიანთ რეზოლიუციაში: თუ თავისუფალი მიწები იქნება ჩვენში,—მაშინ არაფერი წინააღმდეგი გვექნება საქართველოში გადმოსახლებისაო,—ამბობდნენ და ამბობდნენ ესლაც ეს ვებატონები!—როგორ, განა ისიც არ იცით, არის თუ არა ჩვენში თავისუფალი მიწები? როგორ, თუ იცით, განა ატყუებთ რუსის „მეგობარ“ ხალხს? ეს ხომ იმერლის სესხია,—თუ ვიშოვნე,—უეჭველად მოვართმევთ ამოდენს და ამოდენსაო,—თუმცა კი დარწმუნებული უნდა იყოთ, რომ ვერც იშოვნის და არც ვცდება რომ იშოვნოს! როგორ, ნუთუ ერთი გუბერნია მარტო არხანგელსკისა სამჯერ მეტი არ არის თვით მთელი საფრანგეთის ტერიტორიაზედ? ნუთუ საქართველოს მცირე ტერიტორია, რომელსაც დაგლეჯას უბირობენ ეს ოცდა ხუთი საუკუნეა. განსაკუთრებით ამ ერთი საუკუნის განმავლობაში, შესძლებს დიდი რუსეთიდან, ქვეყნის შეეჭვსედიდან, ხალხის მიღებას და დასახლებას, მაშინ როდესაც საქართველო უფრო მჭიდროდ არის დასახლებული ვიდრე რუსეთი?

თუ იცით ეს,—რად გვღაღღატობთ ჩვენ, თუ არ იცით რას არახუნებთ, ან სხვას რად ატყუებთ, რად ღალატობთ სხვას? რომელია ამაში საქადელი საქციელი?

ან და იქნებ თავისუფალი მიწები ისე გესმისთ, როგორც მთავრობასა და მის დამკაშებს? თბილისის გუბერნიაში, მაგალითად, სულ ირიცხება 3,681,510 დესეტ. მიწა. აქედამ სახელმწიფო მიწა არის 2,015,082 დესეტ. მიწა, ე. ი. ორი წილი, და რასაკვირველია ამ მიწაზედ აქვს სახელმწიფოს თავისუფალი მიწები, ქართველს გარდა ვისაც უნდა იმას ურიგებს, და ეს ტერიტორია კი რა უფლებით, რათა აქვს ჩადგებული მას ხელში, რომ მთელ ნაცისა ჰღუპავს,—ამას ჩვენებური ესდები ისე არ დაგიდევს, როგორც ტიმოშკინი.

ოთხმოციან წლებში გორის მაზრაში სახელმწიფო გლეხზედ მოდიოდა სულზედ 0,5—3 დეს. მიწა. იყო სოფლები, რომელთაც სულზედ მოსდიოდათ ერთი მეოთხედი დესეტინა მიწა; დუშეთის მაზრაში კომლზედ ერთი დესეტინა, თელავის მაზრაში 4 დესეტინა, კახეთში იყო საზოგადოდ სოფლები, სადაც სულზედ მოდიოდა საშუალოდ 0,2 დეს. სავენახე, სახნავ-სათესი 1,2 დეს., იყო სოფლები აგრეთვე, სადაც სულზედ მოდიოდა სახნავ-სათესი და სავენახე ერთად 1,45 დეს.

მხოლოდ მიწა არა უმეტეს 2,04 დესეტინისა! გერმანელებს მთავრობამ მისცა მამაკაცს სულზედ 4,1; 25 დეს.—ქვეთბილისისა და ბორჩალოს მაზრაში, ქართველებს 3,5 დეს. 0,25, 0,50 დეს. მიწა, ან სულ არა ჰქონდათ რა. რამდენ თავისუფალი მიწა ყოფილა ჩვენში!... ჯავახეთში მთავრობის ომნებს დაურიგა 20—100 დეს. კომლზედ, სახელმწიფო სანდლო და საარენდო მიწები, ქართველს კი იქ 3,52 დეს. მიწა აქვს კომლზედ. ბორჩალოში კომლ სომეხზედ მოდ 10—30 დეს. ქართველს კი აქვს 2—5-მდე. რუსებს აქვს 26,51 დეს., ბერძნებს 30, 50, 70 მდე. თათრებს 20—50 დეს. ამასთანავე ქართველი გლეხი ხუთჯერ მეტ გადასახადს იხდის სხვებზედ. ეთნოგრაფიკული შორის სოლიდარობაც ეს არის! ასე უნდა მისი განმტკიცება,—და აბა დაუკარით ტაში გადმოსახლებას, ნუ გექნება მისი ნურაფერი წინააღმდეგი,—თავისუფალი მიწები ბევრი ქართველს საქართველოს ტერიტორიაზედ, რომელიც მთლიანად იცდა ხუთი საუკუნის განმავლობაში, ნულიდან სადესეტინა მიწა,—რუსს, სომეხს, ბერძენს, გერმანელსა კიდევ ვინ იცის ვის—20—100-მდე! გაგონილა? სად არის სამართალი, ან „თავისუფალი მიწა“, რომ გასქდეს და ასეთი სამართალი და ინტერნაციონალიზმი ქვესკენლში ჩაიტანოს! მთელი ჯავახეთი მოგვეწყვიტეს, 30,000-ობითა სხვებსასხელებდნენ სამხრეთ საქართველოში, თვითქართლ-კახეთასობით არიგებდნენ დესეტინა მიწებს, მაშინ როდესაც ქართველი გლეხი, მისი პატრონი სამართალითა და ისტორიით შიმშილითა კვდებოდა *),—და აქაოდა სახელმწიფოაო, მტკიცედ არის მიწა თავისუფალი? მერე ისეთი ზომებით წავლჯილი მიწები მთელი ერის საღაროდან სახელმწიფოს მიერ, ეს არის თავისუფალი მიწები?—ასეთი თავისუფალი მიწები კიდევ ბევრია საქართველოში,—და აბა ვცადეთ, არ გაუშვას ცემეთ ბუკსა და ნაღარას რომ მალე სხვამ წაიღოს დანაჩენიც სახელმწიფოს წყალობით და გამტკიცდეს ჩვენში „სოლიდარობა“ და „ინტერნაციონალიზმი“!... თუმცა, მართალი გითხრათ, რაც გულგრილობა გამოიჩინეს ჩვენმა სოციალისტებმა ამ უკანასკნელად საქართველოში მიწის მობილიზაციის დროს სხვათა ხელში ქართველთა ხელიდან, რათვით რუსეთის შეუღარებელ პარლამენტში ჩვენმაც და სხვებმაც ყოყმანით შეჭვდეს გადასახლების საქმეს და ტიმოშკინის „პოპრავკასაც“ კი გაუწიეს ანგარიში,—ამას იქით აღარა მწამსრა, აღარ ვინდობი არავის, რადგან ჩვენიც სხვისაც,—ყველა მათგანი, სიტყვით ბულბული, საქმით იგი ტიმოშკინია.

ამაზედ, რასაკვირველია, იმას იტყვიან, რომ ჩვენ ასუსამართლობას ვებრძვიოთ, თუმცა შემოსხენებული რეზოლიუციიდან იგი არა სხანს! მაგრამ, კარგი, ესტკევათ, რა „ებრძვიან!“—მაგრამ იმას აღარ იკითხავთ, თუ ვინ ებრძვის? ვინმე კარლო ჩხეიძე, ან გვეტკორი, ან ლომთიძე „ებრძვის“ რუსეთის პარლამენტში!—კაი ნუგეშობთქვენმა მზემ, კიდევ რომ მოინდომონ ამ მირაბობებმა საქართველოს ერის გამოსარჩლება! მათი „ბრძოლით“ განათავსდებულ ხალხს კი რა ვუთხარი!—ვაი იმ ერს, რომელს ასეთი მებრძოლნი ჰყავს!—და ვის ებრძვიოთ?—საუ

*) იხილეთ ყველა ამაზედ წერილები მიხეილ თბილისისა: „Кавказ“, №№ 9, 13, 14,—1907; «Закавказье», №№ 77, 80, 83; „Тифლის“ № 24 და სხვ. 1907 წ.

თუ შექმნილ რუსეთის რეჟიმის დამხობას ლომთა-
 გები და ჩხეიძეები მოახერხებენ? და სანამ მას საკუთა-
 მირები დამხობდნენ,—ჩვენი სახსენებელიც ადარ იქნება
 ანაზე! ჩვენ თუ ეროვნულად არ შევკავშირდით და არ
 წყვეთ თავის დაცვა,—ტყუილია ან ჩვენი მირაბობის
 დი, ან ძველი რეჟიმის დამხობისა რუსეთში, ან თუ გინდ
 ეთის თავისუფლება, რომლისაგანაც არავითარი ლადი-
 არ გამომდინარეობს საქართველოს თავისუფლება და
 ჩვენების შენახვა. ბევრი გვინახავს მომავალ შესაძლებელ
 ეთზედ უკეთები „რეჟიმები“, მაგრამ იქ „საქართველო-
 ისე კვდებიან, როგორც ესლა ჩვენ მივდივართ განა-
 ლებისაკენ!—ესენი კი გვეუბნებიან—გობრძებით! მაგისტანა
 ლის არაკები, მაგისტანა ზღაპრები თქვენ დარეჯანებს
 ბეთ ყურში, როდესაც ჭერზედ ბუზების თვლას დაიწყებთ
 ლით დადლილები, ტანტზედ მწოლარენი—ჩვენ კი, და
 ც ერთ გონიერ ადამიანს, მაგ ცალიერი სიტყვით ვერ
 ხვევთ თვალს!

ალაროდელი

«ძმობა», «ერთობა» და «სიყვარული»

მსურს რომ ყვეყანა გულში მივიკრა
 და გახსნილი მაქვს ყველასთვის გული!..
 დაბადებიდან თან ჩამესახა;
 „ძმობა“, „ერთობა“ და „სიყვარული“,
 მაგრამ მერე რა? ვიღას და უნდა
 «ძმობა», «ერთობა» და „სიყვარული“?
 დღეს სუყველგანა და ყველასათვის
 კუჭია მხოლოდ გამეფებული.
 ძალ-მომრეობა და მტაცებლობა
 კანონი არის და სამართალი.
 ვინც დამარცხდება —ის მტყუანია,
 ვინც გაიმარჯვებს ის—კი მართალი!
 აი, ხომ ხედავთ, ჩემზე რომ მოდის?
 სახლიკაცია და მეზობელი..
 უნდა ჩემ სახლ-კარს დაეპატრონოს
 და ზედ დამაკლას ჩემი მშობელი.
 ნუ თუ სკვითი კი არ მეყოფოდა,
 ახლა რომ მოდის კიდევ სხვა მები?
 ჩემს მიწა-წყალზე ჰსურს დაესახლოს
 და მოიმაგროს სამკვიდროთ ფები!
 ვხედავ, ვუყურებ, მაგრამ მე მარტოს
 არ მაქვს საბრძოლი ძალი და ღონე...
 ვიწვევ მოძმეებს დაუფარავად
 და არვინ არის მათშიც გამგონე.
 მაშ რას მიშველის გულ-გახსნილობა
 დამშვიდებული რომ არ მაქვს სული
 და რად ვატარო? ვისთვის და რასთვის?
 „ძმობა“, „ერთობა“ და „სიყვარული“.
 აკაკი.

სიმართლის კალამს
 (გუბღენი აკაკის)

კურთხეული გაქვს კალამი, სიმართლის მთქმე-
 ლო მგოსანო,
 ზოგისთვის ეკალ-სიმწარე, ზოგისთვის ვარდი სო-
 სანო,
 ქვეყნის ჭირ-ვარმის მთხრობელო, სულ მნათო და
 სხივოსანო!
 ნუ დაგვიშურებ შენს ლექსებს, საგულისხმოს და
 საამოს,
 საწყალმა ხალხმა იგემოს და მითი გული იამოს,
 ხოლო შენ ჯილდოთ უფალმა გადღეგრძელოს და
 გაამოს!
 ამ ვაგლახსა, ფუქსავატ დროს, ყური ვის უგდოთ
 თუ არ შენ,
 ჩვენს გულის წუხილს, ჩვენს ტკივილს მხოლოდ
 შენ თუ ლა მოხარჩენ
 „გაგვიძებ, ბერო მინდიაგ“! გზა გაგვიკაფე ისევ შენ!
 ნუ გატკენს გულსა ეშმაკთა სიტყვა—პასუხი უშ-
 ვერი
 კუდიანების შაირი, გუდა ურცხოებით ნაბერი,
 ვილაც ბიჭ-ბუჭთა ლაქლაქი, მათი ნაბლაჯნი-ნაწერი
 ეშმაკნი ვერას დაგაკლენ, ვერც წყვდიადისა ჩრჩი-
 ლები,
 გაქარწყლდებიან მზის შუქზე კოლო-ბუზები, მლი-
 ლები
 შენ კი მარადის თაყვანს გცემს საწყალი ხალხის
 შვილები!
 ვანო ბარათაშვილი.

იცნობთ ნიკოს?

(ამბავი)

სალამო ხანი იყო. საქალაქო ბაღში ხალხი
 ბლომად დასეირნობდა. მე და ჩემი ამხანაგი
 ერთს გრძელ სკამზე ვისხედით და გამვლელ-გამო-
 მვლელს ვათვალთვლებდით. უცებ თვალი მოვკარ
 შორიდან მომავალს ახალგაზდა ქალ-ვაჟსა და დავა-
 ცქერდი. ქალი მოდიოდა თავ ჩაღუნული და, თი-
 თქო რისიმე რცხენიანო, მალი-მალ წითლდებოდა
 და თვალებს მიწას აშტერებდა. ვაჟი მშვენიერს
 ევროპიულს ტანისამოსში გამოწყობილი, 23—24
 წლისა, მისდევდა მანკვა-გრებით ქალს და ეშმაკუ
 რის ღიმილით გვერდზე გადახედავდახოლმე. მე და-
 მაინტერესა იმათ ვინაობის გაგება, განსაკუთრებით
 ყმაწვილ კაცისა და ვკითხე ჩემს ამხანაგს, ხომ არ
 იცნობ მეთქი ამ ვაჟსა.

მაგ ყმაწვილს? ვიცნობ, როგორ არ ვიცნობ! ეგ განთქმულია მთელს ქალაქში და აბამაგას როგორ არ უნდა ვიცნობდე! ეს სიტყვები ისეთის კილოთი სთქვა, რომ მე მივხვდი, რითაც უნდა ყოფილიყო ის განთქმული და ვთხოვე ვამბნა რამე ჩემთვის იმის ცხოვრებიდან. ამხანაგი დამთანხმდა და მოჰყვა. მაგ ყმაწვილს სახელათ ნიკო ჰქვიან. ნიკო დიდად შეძლებულ, სოფ. ჯ-ის მემამულის, გიორგი ქ—შვილია. სწავლა რუსეთში აქვს მიღებული და დიდს ნებივრობასა და ფუფუნებაშია აღზრდილი; პატარაობიდანვე მიჩვეულია სხვის დაჩაგვრას, ადამიანის დამცირებას და ყოველთვის იმასა ცდობობს, რაც შეიძლება მეტი სიტკბოება იგემოს ამ ქვეყნად, თუნდა ამისათვის საჭირო იყოს სხვისი გაუბედურება, სხვისი დაღუპვა. ყველა ამ თვისებასთან ერთად მას აქვს ერთი თვისებაც, რომელიც უწყობს ხელს თავის წადილთა და მისწრაფებათა მისაღწევად.—ეს არის ცბიერება. ამ ხერხს მიმართავს ხოლმე იგი ხშირად, როცა გრძობს, რომ პირდაპირი მოქმედება ფონს ვერ გაიყვანს. მე თვითონ ვყოფილვარ იმათ სოფელში და ბევრჯერ გამიგონია იქაურ გლეხებისაგან იმის დამახასიათებელი ამბები. მრუშობით და გულქვაობით მამაზე გაცილებით უარესიაო. ჯერ ოცს წელიწადს არ გადასცილებია და მთელს სოფელს იკლებსო. სხვაფრივ შეწუხებას ვილა ჩივის, დედაკაცს ვერ გაუვლია მაგის შიშით და ქალსო, ლამის მოთმებიდან გამოგვიყვანოს მაგ რჯულზე ხელ აღებულმა და სისხლს შეგვამთხვიოსო. სოფელ ჯ—იდან წასულიყო ქალაქში ვინმე გიორგი მწუხარაშვილი. ის იქ ვაჭრობდა ხან ფქვილით, ხან მარლით ხან კიდევ ღვინით და ამგვარად არჩენდა თავის თავსაც და ცოლშვილსაც. ზამთარში იმისი ცოლშვილი ქალაქში ცხოვრებდა, ზაფხულში თავიანთ სოფელში, მწუხარიშვილსა ჰყავდა ორი პატარა ქალ-ვაჟი და ერთიც უმფროსი, 16—17 წლის ქალი თამრო. თამროს ახლად გათავებული ჰქონდა სამაზრო ქალაქის ოთხ კლასიანი საქალგობო სასწავლებელი და თავის შესაფერად საკმაოდ განვითარებული იყო იმის ხასიათის უმთავრეს თვისებას შეადგენდა: გულკეთილობა, პირდაპირობა, პატიოსნება და ცოტა არ იყვის გულუბრყვილობაც. ამ სულიერ თვისებასთან ერთად ის უხვად დაჯილდოვებული იყო გარეგნულის სილამაზითაც. თამრო იყო მოხდენილის ტანისა და იშვიათის სხის პატრონი. განსაკუთრებულ მიზიდველობას აძლევდა დიდრონი შავი თვალები, რომლებიც შემოხედვაც საკმაო იყო, რომ გეგრძნო რაღაცა იდუმალი ძალა, რომელიც გიმონებს, გიმორჩილებს და გიქრობს შემოსეულს ყოველს

უწმინდურს ზრახვას და მის ბაღლად წმინდას უბიწო გრძობებს გიღვიძებს. დიახ, ამ გვარად მოქმედებდა ეს ცბიერი ლა ადამიანზე... მაგრამ ყველა ხომ ადამიანი არის. ბევრი მარტო ადამიანის სახეს ატარებს აზრით, გრძობით და გულით კი ნამდვილი პიტყვი და მახეცია.

ნიკომ და თამრომ, როგორც ერთ სოფელ მცხოვრებლებმა, მალე გაიცნეს ერთმანეთი: კომ მარჯვეთ ისარგებლა თამროს გულუბრყვიობით. პირველ გაცნობიდანვე, გაიგო რა თამრის შეხედულობანი, აზრები, მიმართულება, ხშირად უბრებოდა ხოლმე სხვა და სხვა საზოგადოებრივ კითხვებზე, ქალთა ემანსიპაციაზე, ზნეობაზე და სხვა ლობდა თავი იდეალისტად და წმინდა კაცად ეჩვენებინა. თამრო მალე დარწმუნდა, რომ წმინდა განათლებული, პატიოსანი კაცი იყო და იმისა დაასი სასიამოვნოდ მიაჩნდა და ბევრჯერაც გაბოდა ხოლმე ახლო-მახლოს სასეირნოდ. ერთხელ საღამოთი, როდესაც მზის სხივებს თან და თან აღდებოდათ ცხოველ-მყოფელი ძალა და ღამე რს აღარ იყო, თამრო სახლიდან გამოვიდა გასწია თავიანთ ვენახისაკენ. ცოტა რომ მოსვლიდა სახლს, თამრომ დაინახა მეორე მხრიდან კენ მომავალი ნიკო, რომელიც საღამოთი ახლოვდა თამროს, მეგობრულ მასღაათში ნისთხოვა ერთად გაველოთ თავიანთ ბაღისაკენ, რო დასთანხმდა. ბაღი საკმაოდ მოზრდილი და ვაზებთან ერთად მრავლად ხარობდნენ სხვა სხვა ხეხილებიც. ნიკოსთან ბაღში თამრომ პირდაპირად იგრძნო რაღაც უნებლიე გამოურყვნილობაში.

— ნიკო, აღარა ღირს ეხლა ატმის ხე ასვლა, დავბრუნდეთ შინა, საცაა დაბინდდება დეც. უთხრა თამრომ დაბურულ კაკლის ხეებს მიუახლოვდნენ.

— არა, თამრო, რახან ბაღში შემოგსულვებარემ ერთი ორი ატამი მოვგლიჯოთ და ისე ვიდეთ შინა. თამრომ წინააღმდეგობა აღარ გაუგულში თავის თავსაც კი უსაყვედურა უსაფუძვლო შიშისათვის და ორთავემ გასწიეს ატმის ხესაკენ. ცოტა ხნის შემდეგ გაცხარებული გამწარებ ბრძოლა გაიმართა თამროსა და ნიკოს შორის. სულ ერთიან შემოეხია სამოსელი.. მაგრამ საკმარისი ველია. სუსტი, ნაზი ქალი ისეთის ძალღონით ბრძოლა გამხეცვებულს ნიკოს, რომ ერთი ხელს გამოუსხლტდა კიდევ ხელიდან. მაგრამ შორს გაექცა; გადაუხტა ნიკო წინ, ქალი ისევ დაელოდა თამრომ მოიკრიბა უკანასკნელი ძალა და მის

დავიწყებით დაიწყო ბრძოლა თავის შეურაცხველთან, ხან ფრჩხილებით აფხაქნიდა სახეს და სულჯდა თმას, ხან კბილებით დააფრინდებოდა თავებზე, ხან აფურთხებდა, ლანძღავდა, არცხვედა, ხან ყვირილს მორთავდა ხოლმე ეგების ვინაგვიანოს და მოვიდეს ჩემს დასახსნელადო. რამ ამოდ! თავი ვერ დააღწია გამხეცებულ კისრს — პირუტყვს. მშველელი არსად იყო. ქალი ზოიდა ბრძოლით, ძალა გამოეღია უკანასკნელად მოხდა გულიდგან სასოწარკვეთილი ხმა და გრძნობა დაკარგა..

ბნელოდა. ნიკო აღარსად სჩანდა. თამრო მბაცით წამოიდა ამღვრეულის თვლებით აქეთ და იტყობოდა, სახე სულ მთლად გამოსცვლოდა. წინანდელი თამრო აღარ იყო. თავსდამტყდარს ეტყობოდა ვერ გამოჩვენებოდა. ასე იყო რამდენიმე წუთს, შემდეგ როგორღაც უცნაურად შეტყვირა მორთო გულ-შემზარავი ტირილი, შეშინებულის თვლებით გადახედა იქაურობას და გადადგა ნაპირი.

„მე ვენდე, იმან არ დამინდო. ბუტბუტებდა თბილი, მე პატოსან კაცად მიმაჩნდა... პირუტყვი...“ — უკვირებოდა... ძალა იხმარა... დამამცირა, ფეხს მამე გაქვლა ჩემი პატოსნება, ადამიანობა... ქალო გაინარჯვა...

სად წავიდე!.. ვის მივმართო.. სახლში ვერ ვიქნებოდი ვერ დავენახებები დედა ჩემს, მამა რომ მოქალაქიდან, რას იტყვის! რა პასუხი გავცე, რა ვთქვა?.. არა, არა! სახლში ფეხს ვეღარ შევდგამი ლევანი?... ლევანი ეხლა იქ, შორს ქალაქშია.

რა იცის საბრალომ, რომ მისი თამრო გაუტყვირებულია, ნამუს ახდილი, დამცირებული... მე სიკვდილის მეტა არა დამჩენია. რა... მ... ს... კვდილი!.. ნაწყვეტ ნაწყვეტათ ლაპარაკობდა თამრო და თან მდინარეს უახლოვდებოდა.

იგი უკვე მდინარის პირას იდგა. თამრო გადგა, და უგნურად დაუწყო მდინარეს ცქერა დაკვებასავით უძრავად იდგა ერთ ალავს და მხოლოდ იმისი გამალებული გულის ცემა ამტკიცებდა, რომ ის ცოცხალი არსება იყო. ასე იყო რამდენიმე წუთს. შემდეგ მოუსვენრობა დაეტყო. სახე მალე იცვლიდა ხოლმე ფერს და გამომეტყველოდა ეტყობოდა საშინელს სულიერს ბრძოლას განიცდიდა. ორი მოპირდაპირე გრძნობა ერთ მანეთს შეჰკრებოდა სურვილი სიცოცხლისა და სურვილი მისგან განსხვავებისა. ბოლოს გასწორდა წელში სახეზე სილობელი გარდაწყვეტილება დაეტყო... მწუხარებით გაიქნია თავი, და უკანასკნელად მოავლო თავი იმ ადგილს, სადაც ბავშვობისას მხიარულად

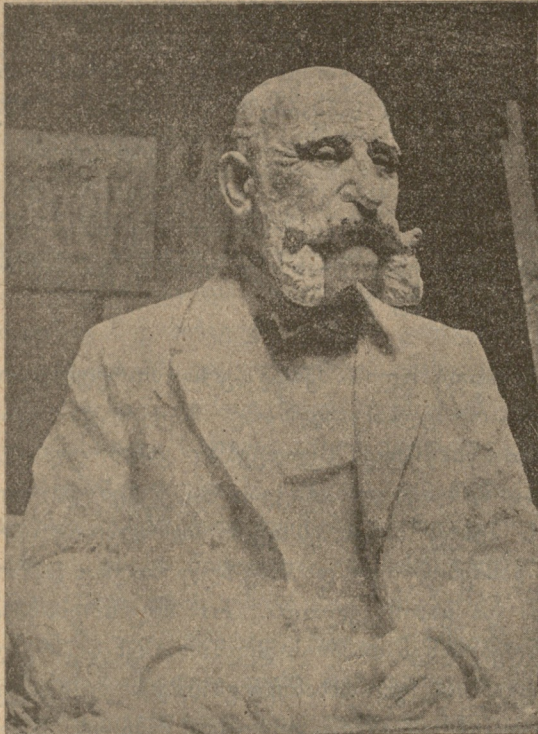
ატარებდა დროს. აქ, წყლის პირას, სადაც ნიკო სდგას, ბევრჯელ ჩამომჯდარა და ხშირად წარუბრუნებია თავის საყვარელს ფიქრებს... მდინარის დუღუნს, ფრინველთ გალობას და ფოთოლთ შრი-აღს საოცნებო სამყაროში გაუფრენია. „მშვიდობით. მშვიდობით მშობლებო. ჩემო ლევან, ჩემო პაწია გოგიავ, მარიკო... მშვიდობით... და ბუტბუტით და დუღუნით მომავალ აზვირთებულ მდინარეს ტალღებმა შთანთქმეს თამრო და კვლავ გაუდგნენ თავიანთ გზას...“

— ორიოდე დღის შემდეგ ერთ შორეულ სოფლის ახლო, რომელსაც მდინარე ჩაუღიოდა, მოხანავე ბიჭები წააწყდნენ კლდეებში გაჩხირულს ქალის გვამს. შეშინებული ბიჭები გაიქცნენ და სოფლებს შეატყობინეს. ეს გვამი თამროსი იყო, რუმბივით გასიებულიყო და სახე სულ მთლად დამახინჯებოდა და გამოსცვლოდა. რა მწუხნრებაშია ცოცვინდებოდნენ თამროს დედამა, შენც კარგად წარმოიდგენ... ჩემი ამხანაგი გაჩუმდა. მეც გატვრენილი ვიჯექ და მწარე ფიქრებმა წამიღეს. ჩემი ამხანაგი იჯდა და თამბაქოს სწევდა.

— მერე ვერავინ გაიგო, ვინ იყო მიზეზი თამროს დაღუპვისა?

— როგორ არ გაიგეს. ცოტა ხნის შემდეგ ყველამ გაიგო, რომ მიზეზი ნიკო იყო. თამროს მამას ჯერ უნდოდა ნიკოს წინააღმდეგ საჩივარი აღეძრა, მაგრამ მალე თავი დაანება ამაზედ ფიქრს... კარგად იცოდა, რომ ვერას განდებოდა ამ გვარ ბრძოლით ნიკოსა და ნიკოს მამასთან... რომ გამხდარიყო კიდევ, შეურაცხყოფალ მამას განა დააკმაყოფილებდა სასამართლოს დასჯა! მას სურდა შური ეძ ა, სისხლისათვის სისხლი აეღო... მშვიდობიანობის მოყვარეს და წყნარს ვაჭარს ხელში იარაღი აეღო და დღე და ღამ გამუდმებით სდარაჯობდა თავის დამღუპველს, მაგრამ ვერ მოასწრო თავის სურვილის ასრულება. ხალხის დიადი განმათვისუფლებელი მოძრაობა დღითი დღე ძლიერდებოდა. იგი სოფელსაც მოეღო... ნიკოსაც მიეჭრა სახლში შურის საძიებლად არა თამროს მამა, არამედ მთელი აზვირთებული, იქ ური სოფლის გლეხობა... ვაი იმას ვინც გლეხობის გულის წყრომას წინ აღუდგებოდა... ნიკომ ერთის წუთითაც არ მოასწრო უკანა კარებიდან გაპარვა და საშინელის მსჯავრისაგან თავის დახსნევა... ნიკო ეხლა ამ ქალაქში სცხოვრობს. აქაურს „ბარიზნებში“ იმის აზვეილ უღვაშებს და ერთობ მოხდენილ ტანს და კობტა, მშვენიერს ტანისამოსს დიდი გასავალი აქვს. მაგრამ ბევრი კი იცნობს იმის შინაგან ვინაობას, იმის სიღუბნეურს? ვაი, რომ არა!

ქართული ხელოვნება

ი. ნიკოლაძის ქანდაკი—(ნ. დოდგერძის ბიუსტი)

(ნადსონიდან)

მე ვიზრდებოდი შენთვის უცხო, ხალხო დევნილო,
 მადლ-მოფენილი ციურ ჰანგებს სულ არ ვიმდერდი;
 ძველსა თქმულებას, სევდისაგან მწარე დაჩაგვრას
 და შენს მოძღვრებას არ ვისმენდი, ყურს არ ვუ-
 გდებდი!
 თუნდ, ვით წარსულ დროს, ეხლაც იყო ძლიერა მო-
 სილი,
 შეგინებული აღარ სძაგდე მთელს ქვეყანასა;
 სხვა მისწრაფებით აღგზნებოდეს გული ვნებული,
 მაინც ბედკრული ვერ მოგცემდი მე შენ სალამსა!
 მაგრამა დღეს კი, როცა გტანჯავს სევდა ნაღველი,
 შუბლსა იჭმუხენი, იმედი გაქვს კვალად შევლისა;
 როცა სახელი „ებრაელი“ ყველას ზიზღსა ჰგვრის
 და უვიც ბრბოსთვის სიმბოლოა უარყოფისა.
 როცა დაგეშილ ძაღლებივით მტერი თავს გესხმის.
 და მკერდს უწყალოდ გიღრღნის, გიფლეთს ყვეფა-
 -ღრენითა,
 ნება მომეცი დავდგე მაშინ შენს მებრძოლთ შო-
 -რის
 ხალხო დევნილო, წამებულა შავის ბედითა!

ა. შ-ლი.

ეროვნული გიგლიროთიკი

ნაპოლეონ I—ვეკრეშხვინის ნახატი.
(გარდაცვალებიდან 87 წლ. გამო + 1821 წ. 22 აპ
ქმ. ელენეს კუნძულზე).

(ნადსონიდან)

ნუმეუბნებით—მოკვდაო, —ის არ მომკვდარა,—
 სკოცნობა,
 დეე სამსხვერპლო დაიმსხვრეს,—ჯერ ცეცხლი
 დევ ბრიალებს
 დეე მოსწყვიტონ ვარდი ბუჩქს,— მაინც არ სჭკ
 —ის ხარობს.
 დეე დაიმტვრეს ჩონგური- ჯერ კიდევ ჰანგი
 თინებს!
 ილ. პონტელი.

თუ პილპილი არ გიჭამია კუდი რათ გეწ

„ცხოვრ. სარკემი“ № 12 ვილაც ორი
 გ. ნ. „ნიშადურში“ მოთავსებულ კარიკატ
 გამო (№ 40) ჩვეულებრივის და ნაცადის მად
 ბით სიტყვას ბანზე ავდებს და .. ვითომ დაგვ
 რატომ საგურამოს სოროები არ დახატეთო. ს
 ბით ბატონებო! ჩვენს კარიკატურაში სწორე
 სორო, ის ბნელეთი, ის ჯურღმული და .. ც
 დახატული, რაიც თქვენ ჩვენზე უკეთ გეც
 ბათ და რამაც ასე ამოგწვით კუდის რიკი..
 შეეხება თქვენს რიხიანს ფიცს, რომ ძალმომრე
 ტყვიას და ხანჯალს ბარბაროსობათ ვსთვლ
 ევ იმ ფიცს გვაგონებს, რომელზედაც ხალ
 სობრძნე ამბობს: „ფაცი მწამს და ბოლო მა
 ვებსო“! კარგად გადაიკითხეთ „ნიშადურში“
 ბეჭდილი წერილი «პოეტის მკვლელები». ეს
 რილი გამოგარკვევთ!..

მხატვარი

დასურათებული ქართული ანდაზა

თუ ნიორი არ გიჭამია, ჰირი რათ გიყარს?

მხნედ გაუმაგრდი!

შეუიქრთა გრგვა, ვით შგელთა ხრცვა
თავსა შევლეს;

ადუღებს სუფსა, აშოთათებს გუფსა
ადარ ნუღდებს...

გამხნევი გუფო და იუავ სუფო
ამპარტავანი,

გბრუ-კაცობის ძიობა-ერთობის
წმინდა სავანი!

ჭირში თუ ღხინში ცხადდევ თუ ძიღში
განფანტე დარდი,

ცხოვრების ჩარხსა, გზა უკუღმარტსა
მხნედ გაუმაგრდი!

ა. წითელმთიელი.

მწერლობისა და ხელოვნების განუყოფელი ერთობა

აკაკის იუბილე. ჩვენი მხცოვანი და სახელოვანი პოეტი აკაკი პეტერბურდიდან ჩამოვიდა წარსულ სამშაფათს. პოეტი შედარებით ჯანმრთელად არის. წელს შემოდგომაზე შესრულდება ორმოც-და ათი წელიწადი, რაც პოეტი მოღვაწეობს ეროვნულ მწერლობის ასპარეზზე. უეჭველია ქართველობა შესაფერის ელფერით და დიდებით გადიხდის თავის ვალს ბუმბერაზ მგონის წინაშე. ყველა ჩვენი ეროვნული დაწესებულებანი, რომელთა დაარსებაში ურევია მგონის მადლიანი ხელი, ერთად შეიკრიბებიან, რათა პატივი სცენ პოეტის შესანიშნავ და სამაგალითო ღვაწლს, ქართველ ერისა და ქვეყნის საკეთილდღეოდ გაწეულს.

ახალი ჟურნალი „მოწაფე“. ტფილისის მოზარდ ახალგაზრდობას—მოწაფეებს კ. გულიაშვილის ინიციატორობით განუზრახავთ გამოსცენ ახალი ჟურნალი „მოწაფე“, რომელშიაც უმთავრესად თვით მოწაფენი მიიღებენ მონაწილეობას. სიამოვნებით მივეგებებით რა ამ კულტურულ განზრახვას, სრული იმედი გვაქვს, რომ ჩვენი მოზარდი ახალგაზრდობა შესძლებს ღირსეულად აწარმოვოს თავისი ნორჩი საქმე, რადგან, რამდენადაც ჩვენ ვიცით, მაგისათვის ტფილისის ქართველ მოწაფეთ საკმაო ცოდნაც შესწევთ, ნიჭიც და უნარიც.

ახალი გაზეთი „ალიონი“. დღეს გამოვა ახალი ყოველ-კვირეული გაზეთი „ალიონი“ რომელიც, როგორც ამობენ საქართველოს ავტონომიურ უფლებებს დაიცავს უმთავრესად, თუმცა მთავარი თანამშრომელნი სოც.-დემ. პარ. ეკუთვნიან. დრო არ არის თუ?! ჩვენი გულწრფელი სალამი ასე დროზედ მოსწრებულ ორგანოს!

ბ-ნ ხეობელის წერილები ცალკე წიგნაკად. ხეობელის წერილებმა, როგორც მოსალოდნელი იყო, დიდი ინტერესი გამოიწვია მკითხველ საზოგადოებაში, მიუხედავად ჩვენებური სოც.-დემოკრატების უშვერი კილვა-კიცხვისა და დაწუნებისა. ამ ცოტახანში ცალკე წიგნაკად გამოვა ყველა მისი წერილები, რაც «ნიშადურში» იბეჭდებოდა, ხოლო უფრო შესწორებით და განმარტებით.

ეს წერილები უკვე ითარგმნება გერმანულ და ფრანგულ ენებზე. ამ დღეებში ეს წერილი ლონდონშიაც გამოიწერეს და შესაძლოა, რომ ინგლისურადაც გადასთარგმნონ.

ლადო მესხიშვილის ჩამოსვლა. როგორც ქუთაისიდან გვატყობინებენ, ჩვენი ნიჭიერი და საყვარელი მსახიობი ლ. მესხიშვილი ამ ცოტახანში

ქუთაისში ჩამოვა, თურმე, რამდენიმე წარმოდგენის გასამართავათ ახლად დაარსებული ქუთ. დრამ. საზ. ფონდის სასარგებლოდ.

სასურველია რომ ამ შემთხვევით ისარგებლოს ჩვენმა ქარ. დრამ. საზოგადოებამაც და ორიოდ წარმოდგენა გამართოს მესხიშვილის მონაწილეობით შემოსავლიც იქნება და საზოგადოებაც კმაყოფილი დარჩება.

პიესების კრებული. ამხ. «სოროპანს» განუზრახავს დრო გამოშვებით გამოსცეს ხოლმე ქართული პიესების კრებული. პირველი კრებული უკვე იბეჭდება, რომელშიაც მოყვებიან თითო მოქმედებიანი კომედიები, რომელნიც პროვინციაში ადვილი დასადგმელი იქნება.

ენრიკ სენკევიჩის *quod vadis* პიესათ გადაკეთებული, ქართულად ითარგმნება შემდეგი სეზონისათვის. უეჭველია პიესა შესაფერ ადგილს დაიჭერს ჩვენს რეპერტუარში.

სათავად-აზნაურო თეატრის შენობა ამ ბოლოს დროს უფრო სწრაფად სწარმოებს და სრული იმედია, რომ შემოდგომისთვის მზად იქნება, მაგრამ მაგარი ის არის, რომ, როგორც ამოხედავთ, თეატრს ბევრი იჯარადარები აღმოუჩნდნენ მოტრფიალედ და როგორც წინა წლების მაგალითებიდან ვიცით, ქართულს დრამას იჯარადარების ხელში მუდამ სუსხი და გაჭირება ადგა და ჩამორჩენილი იყო. ამიტომ სასურველია, რომ თეატრის გამგეთ ეს გარემოება გაითვალისწინონ და ქართულს თეატრში ქართული დრამა ნაბიჭვრის ყოფაში არ ჩააყენონ...

მწიგნობარი.

პ ა ტ ი მ ა რ ი

ვარდი ამაყი, გულგადაშლილი მოელოდება ტკბილსა ბუღბუღსა, ცივ-ყინულიან ზამთარისაგან შორ-უცხოეთში გაძევებულსა. მერცხალი აბგერს დაულაღვად ენას საამურს და მოქარგულსა; თვის სამშობლოში დაბრუნებული აფრქვევს, აკვესებს ტკბილ სიხარულსა. პეპელა ნელად არხევს შროშანას, ამოყლორტილსა, აყვავებულსა; წყარო გარემოს მოუჩქრიალებს ნაზ-ყვავილებით გარემოცულსა... ყველა მოუცავს ლხინის გვირგვინით სამშობლოს ტრფობას და სიყვარულსა,

ყველა მოუცავს თავისუფლებას მხნე-ძალოვანსა და მხიარულსა. ეჭა, სოფელო, დაუნდობელო, მე რაღად მიკლავ უწყალოდ გულსა უცხოეთისა საპყრობილესი ბორკილებისგან დაწყულულებულსა?!
ი. მკვდლიშვილი.

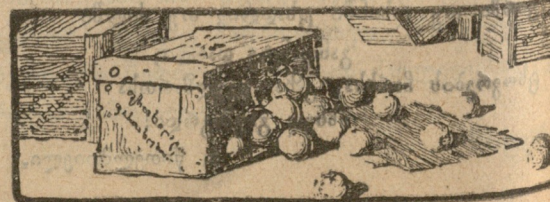
ნაწევები

ის ქუჩა-ქუჩა დაწანწალებს ლუკმა პურის საბრალოს მოსდის პირზედ ღიმი, — მწარე სიცოთავის ხორცს ჰყიდის საცოდავი ლუკმა პურის რომ მით გააძლოს, გამოჰკვებოს ცოდვისა შვილი.
ი. გრი—ი.

ვექლენი ს. მ — შვილს.

რაღა დროის ხუმრობაა, ან სამასხროდ სად მკალია? როცა ზოგი თოფით დამზღვეს, ბევრი კიდევ გამწყრალია.
ალარ მკითხავ? — ნეტავ რისთვის ვინ რას გერჩის, რა აწყენ, სიმართლის თქმა რომ დაიწყე, იმით ხომ არ შეაშინე?
— მართლაც იმით, სწორეთ იმით გავაბრაზე ყველა ერთად, არ ვირწმუნე ძველებურათ დათვი კაცად, კაცი ღმერთათ, ავახილევ რა თვალეები, დავინახე მე შეცთომა; სიმართლევ ესთ'ვი, კვლავაც ვიტყვი ახლოს არის აწ აღდგომა...
ეგებ მკითხო — ვინ აღსდგება? — დასჯილი და დატანჯული... ალარ უნდათ ჩვენს მტერ მოყვრებს, დაგვიბრუნდეს წართმეული.
მაგრამ ქრისტემ ასე ბრძანა: „ეძიებდეთ და იპოვოთ!“ მაშ ვეცადოთ ყველამ ერთათ, წართმეული რომ ვიშოვოთ.

კორტოხა.

ეროვნული
წიგლიერთიანი

გულდენი №-ს

ნახული და გაზონილი

თავისუფალი ვაჭრობა. ყოველ დღე გო-
ნის პროსპექტზე, განსაკუთრებით ეგრედ წოდებულ
ფარის ორთავე მხარეს ყოველ საღამომოდ, როცა ყვე-
მაღაზიები დაკეტილია, გამართულია ხოლმე გაცხარებუ-
თავისუფალი ვაჭრობა. იყიდება „ცოცხალი საქონელი“
თორმეტი წლიდან მოყოლებული ვიდრე ორმოცამდე.
ველები მომეტებულათ ჯვილობაა, წერილი მოხელენი
ჩრვასლის ფიშქრები... პროგრესია, მაშ რა ოხრობაა.
სუფალი სიყვარული, თავისუფალი ვაჭრობა, თავისუფა-
უნებობა და ურცობა!..

ტერ-ტერები და ტერ-ორ-ისტები. იმ
ბოჯიფანქის სასაფლაოზე უპოვინათ შემდეგი ეპისტოლე:
-ორ ისტებო, ღმერთმა გიკურთხოთ მარჯვენა და მარც-
ხ უკუნითა უკუნისამდე. თქვენ რომ არ ყოფილიყავით
ილით ამოვწყდებოდით... დღე ისე არ გავა, რომ თი-
ლა არ გამოასალმოთ ამ წუთისოფელს და მით ჩვენ
ბო-საბადებელი არ გაგვიჩინოთ... იღვაწეთ და იშრომეთ
და საკეთილდღეოთ, და თქვენდა სასახელოდ... გვენათე-
ით ალბად, რადგან ჩვენი წოდება ტერიდან იწყება...
თქვენით დავალებული ტერ ტერები“.

პიესები გრამოფონსა და პროექ-
ტორებში. რადგან ამ უკანასკნელ ხანებში დიდძალი
აწყდება პროექტორებს, ხოლო ქართულს თეატრში
არ დადის ქუდიც რომ შეუგდო და რადგან ბ-ნ ირე-
ლი დიდი მადა აქვს თურმე ქანქარისა, ამიტომ გადაუწ-
ია, რომ თავისი შესანიშნავი პიესა „დამარცხებულნი“
გერავალგზით გადააკეთოს-გადმოაკეთოს და სინემატო-
ზე ვადილოს და მერე იმოგზაუროს ჯერ საქართველო-
და მერე ევროპა-აზიოკა აზიაში. ეუსურვებთ ახლგახდა
ბატურგს ერთის პიესით მილიონების შეძენას. ამაზე
ნათქვამი რუსულად: и невинность соблюсти и ка-
наль приобрести“.

ბორბოტოქმედება კანონის ძალით.
დადამოგვეცეს, რომ ერთ ქვრივ ქალს მეორე ქალს
სე სჭერია თვალი; საქის „ვასახარხავად“ იმდენსა ცდილა
გბ, რომ ქმრიანს ქალს წასჩხუბებია და ჩხუბის დროს
ისე მაგრად ჩაურტყავს რადაცა, რომ ქალი მალე მიჭ-
ითა პატრონს. ქმარს „ისკი-დავა“ დაუწყვია სულში და
სებადებია, მე მარტოხელი კაცი ვარ, ცოლი ცოლობას
და, ენლა რალა მეშველება, ბულვარზე ხომ ვერ ვივლი
ბიივი ჟინის მოსაკლავადო, ამიტომ ჩემის ცოლის
სლმა ან ციმბირი ირჩიოს, ან ცოლობა გამიწიოსო. რა
შნდა, ქვრივი უკანასკნელზე დესთანხმებულა და საყ-
ლ კაცთან „სასჯელს იტანს“ კანონის ძალით... ხოლო
დ „შეყრილი“ ხშირად უმდგრენ ხოლმე ერთი-მეორეს:
აკოცე გენაცვა, მოეკარ ჩემს ტანჯულ გულს.
„პირველს“ დაუდაგეს, შენ სჯობიხარ „ცხონებულს“...

გრი—გრი.

თუნდ მეფე ვიყო ძლევამოსილი
ხელთ მეპყრას მთელი ქვეყნის დიდება
და მორჩილებდნენ ჩემსა ბრძანებას
ზეცისა ძალი და თვით ბუნება.

თუნდ ვიყო ძალა დაუძლეველი
და მთელ სამყაროს მე განვაგებდე,
მინც სიცოცხლეს არ დაეზოგავდი.
რომ შენს სიყვარულს მოვიპოვებდე...

თუნდ ვიყო მონა, არარაობა,
უძლეველ გმირათ გარდვიქცეოდი,
თუ რომ გულწრფელი თანაგრძნობითა
ჩემს ტანჯულ სულსა შეუქსა მოჰყენდი.

მაგრამ თუ ჩემსა შენდამი ტრფიალს
მზაკრულ დაცინვით შეურაცხყოფდი,
დავგმობდი მარად შენსა სიტურფეს
და სიყვარულსაც უარსა ვვოფდი.

ვერტერ.

პროვინცია

—:—

რაჭველის წერილი

(ხახუდი და გაგონივი ქუთაისში).

ქრისტე აღსდგა ჩემო ლედახტოროს ღმერთმა
მრავალს აღდგომას დაგასწოროს ქი, შენი ცოლშვი-
ლით, ბრავალს ახალ კვირეს, ელიობას და გოქის
ხუთშათათს. ცოტა ქვე წამოგეთამამე, ჩემო ლე-
დახტორო, პირველი წერილუკა რომ დაბეჭდე ქი,
მგონია ყოველთვის დაბეჭდავს-თქო. ხომ გაგიგო-
ნია ქი ანდაზა: გლეხ კაცს რომ გვერლით მოიჯენ
მოყვარობას შემოგიკვეთსო მარა ან ქვე შენ რა
გენაღვლება ბეჭდე და ბეჭდე. შე კაცო, ზოგ გა-
ზეთში სულ ლანძღვა და გინება იბეჭდება ხოლმე,
მე ქვე მინც არაფ-სა ვლანძღავ, რაც ჩემი თვა-
ლითა ვნახე და ყურით გავიგონე იმასა გწერ ქი.

ამ ერთი კვირის წინეთ ქი ქუთაისში ვიახე-
ლით. ქუთაისი ისევ იქავე არის ქი, არც იქით გა-
უწევია; არც აქეთ გამოუწევია. მარა ქუთაისობა
აღარ ეტყობა. რომ იტყვიან: შენც სუ და მეც
სუო — ისეა. გაისმის ქი, მხოლოდ ეტლების რიხინ-
ბრიხინი, დროგების ბრიგინ-დრიგინი და ურმების
ქრიალ-ტრიალი. იქვე ქი ერთი იმერელი ნაცნობი
შემხვდა და დავეკითხე. მე მგონია აქ ამ ქუთაის-
შიდ აპირებდნენ გაემართად ელექტრონის ტრამვაი
თქო და საქმე როგორ არი-თქო. რას ამბობ, ჩემო
რაჭველო, მომიგო იმერელმა. აქ რომ ამტელი რი-

ხინ-ბრიხინი არ იყოს და ბრიგინ-დრიგინი, მაინც ქე დეიძინა ქუთაისმა და კიდევ უფრო დეიძინებდაო. პირველს მეორე იმერელი წამოგსარჩლა და მითხრა: ტრამვაიც ქე იმართება ვაი-ვაიც და „ვაი-დაპრაგოზიც“. ქვე როდის-თქვა — დავეკითხე მე: როდის იქნება ღმერთმა იცის, მარა ეს ქე ვიცო, რომ ყოველ წელწადს ამ საქმეზე დიდი ყბედობა აქვს ქალაქის საბჭოსო. ქვე სანამ პეტრე მოვიდოდეს პავლეს ტყავი გააძვრეს.თქო. ისე დავემართებათ, ჩემო იმერელო თქვა, მიუგე მე. იმერელი გამ-შორდა.

მართალი უნდა ვითხრა ხაში მიყვარს და ერთ ჩვენებურის დუქანში შევედი და ხაში მოვატანიე. დუქნის ერთ ოთახიდან მომესმა ზურნის კიჭყინი. გულში ვიფიქრე: ქვე ვინ იქნება ე გზა დაბნეული ამ ქესატობის დროს დამჯდარა დუქანში და ფლანგავს ფულებს თქო. ამ დროს გაიღო ოთახის კარი და გამოვიდა აქაური სასწავლებლის მოწაფე, თან მგზურნეებიც გამოჰყვენ, მოწაფე ისე უვლიდა ბუქნას, გეგონებოდა ავლაბრელი პობრუა არი თქვა.

მე კიდევ ქი, უფრო გამიტაცეს ფიქრებმა, ვინ მოწაფე და ვინ ქეიფი და ბუქნა-ზურნა-მეთქი; შეიძლება მოწაფის მამას სახლში მქადის შოვნაც უქირს, მაგრამ მაინც წელზე ფეხს იღვამს და შვილის აღზრდას თავსა სწირავს მეთქი და შვილი-კი ზურნაზე ბუქნას უვლის, სადაური სამართალია-მეთქი. აირია ყველაფერი, დაიკარგა სინიღისის და მოვალეობის შემეცნება-მეთქი. . რაღას უნდა მოველოდეთ ასეთი ახალთაობისგან-მეთქი... ამტელ ფიქრში ხაში ქვე გაციებულყო და ქვე დავრჩი იმ დღეს უხაშოთ, ქი.

რაჭველი შურდული.

მოკლედ და სსლარცად

ლ ა ნ ხ უ თ ი

პასუხად „ეშმაკეთის“ „ნიც-ნიცს“,

ყბელი გიორგი, გრძელ ცხვირა
ღმერთმა დასტურ შეარცხვინა;
ვირ ეშმაკთა წიხლი ტლინკი
არც გვეტკინა, არც გვეწყინა!..

უსაქმურო მაწანწალავ,
ქორებს ნეტავ ვისთვის ხანხლავ?
უშვერობით თავს ლაფს ისხამ,
ჩვენ კი არა შენს თავს ლახავ!...

სათვალთ-მაქცოთ ნუ გგონია
ეს სოფელი, ეს ქვეყანა; **ეროვნული**
ნუ თუ არ გრძნობ, შე **საქართველო**
რომ გაგიცვდა ლილახანა!..

აბაზებს აწ ველარ ყლაპავ,
გაგიგეს გაიძვერობა...
კუდ ამოძუებულ „მგოსანს“
დღეს ეს პანღურიც გეყოფა!

მძოვრის სუნი ავღენიათ
გარყვნილებსა და მსუნაგსა
ყველა ზიზღით ერიდება
ვირ-ეშმაკების ბუნაგსა!...

გურული მჭკედეო.

ენატანიევის ამბები.

ბ-ნო რედაქტორა! თქვენმა გამგზავნილმა
შადურმა დაიდი სასწაული მახანდინა: დაუშუშე
თი ზამთარს სუსხიანი კუდი, დადნა თოვლი, თოვ
ვინუდიც. იქცა უგელა უწმინდურება ნიადაგს მეწერ
თან წაღვეს ტლახაში დაბუდებული ავსუღ-ეშმაკი...

უნლა კი, მოატანა რა გაზაფხულის ზომი სხე
რმა მაჯლაჯუნებმა გამჭკვეს გარედ თავი, და გ
ჭკერხედ ღამობენ ღადად ხვარდობას, ამიტომ გ
ნუ დაიშურებთ და ნუ დააფიგნებთ კვლავ მომწად
თქვენი უებარი წამაღი.

ჭერ ჭერობით სანიშადურათა მეკანან შემდეგ
რები:

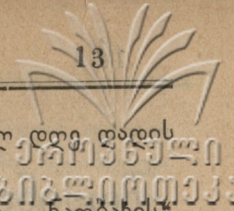
აქაურ საავადმყოფოს გამგე, რომელიც 42
ხის მქანე ავადმყოფს ისტუმრებს ხოლმე „ოტო
საავადმყოფოდამ და ამით სრულიად „ანთავისუფ
ავადმყოფს უგველგვარ ავადმყოფობისკან...

ადგილობრივი ციხის უფროსი, რომელიც
ტებულ „ღიბერადობას“ იჩენს და „უგალაფსო
პოლიტიკურებთან ერთად ამუშავებს ხოლმე
საქმეზე...

თორმეტი ჯაშუშის მეთაური, რომელიც ად
ტრაციამ დანიშნა, მაგრამ ეს „თორმეტის თავი
როსების სურვილს წინ ედობება, და უწყსობასა და
მართლობას ხელს უშლის...

ფოსტის უფროსი, რომელიც მხოლოდ მ
გახსნის სხვის ამანათებს და არ გიზიარებ სხვის
რეტებს“ თუ რომ ის წინააღმდეგობას აწინააღმდეგობ
ბერტუილი“, მაგრამ ესეთი დღეები მთელს კვირ
თი ან ირის მეტი არაა ხოლმე...

სულიერი მძიდვარი, რომელმაც ადღამ
ნახევარი სხათით ადრე დაიწყო წირვა, და ამით
საფლავს შინა მღვანე იესო ნაადრევი წამმდგ
აქაური ეგრედ წოდებული ინტელექტუალის
ნი (სულ სამ კაც ნახევარია) რომელიც ხშირ

ბებთან ხელზე ერთად და გადაუჭურწავენ თუ არა
 ღინძე ჭიქა ბილატეს ცრემლს, მტყულებთან ხმა შე-
 თით „დუბინუშკასა“ და „ვაი ჟერტოვა ხელის“ მღე-
 ზილი მუხრე დღეს, რაღა „ტრინის ანთებს“ გა-
 ლბობთ იწუებენ ძველას და ერთი ერთმანეთის წინა-
 დეხილ „უტაქტიკობაზედ“ ბოდიშს იხდიან . .
 და ადგილობრივი კლუბის მამასახლისი, რამუჟსაც
 აღნი ხელის ჭეჭვი შემოჭყდუნგვია, სტდილობს
 ბიო კამისიის წევრები რამუჟსაც საქმე გამომ-
 შეწყნითა ღვთისათა და მასთან ენატანაობისათა,
 სასტეობის იგინი თვითმზერაბელობის მოხსნამდე...
 მშ ველადები მიღებასა ნიშნულურისა და განმუხრე-
 მისის ძღაერისა სასწაულისა. ამინ.

ჯაფარა

“კვა ს ათის მუშაობა“

(იმერული და მეგრული შეხვედრები ერთმანერთს)

- გამარჯობა პატენი!
- გაგიმარჯოს ღმერთმა!
- რომელს ქვეყნიდანა ხარ შენუ?
- მე... ოკრიბიდან, შენ?..
- მეუ! ბანძელი, პატენი.
- ბანძელი ხარ?! მოსავალი რაფარი იყო
 მან თქვენში?
- მოსავალი რაფალის იქნებოდა! დღეში რვაი
 ვიმუშავებ და რა მევიღოდა.
- ვაი თქვენს პატრონს, რვა საათი კი არა
 და ღამე ტყავი გვძვრება და აა, კიღო შიმ-
 თით ვინოცებით და თქვენ დიდკაცობა დეიწ-
 იმიტომაა. რომ შარშან მეგრელები შიმში-
 იხოცებოდით, კაკალი სიმინდი არ გქონდათ.
- მქადაგებელი იყო ბანძასუ დაა... გვითხ-
 პური და ღვინი მერგელებს ბეური მოგივა-
 და... არ ივმუშაოთო
- იმას დოუჯერეთ ყე მერე თქვე ოჯახ-ქო-
 ლი?
- ქო პატენი! ახლა პეტერა გვარიანია ჩვენი
 მე, ჯგირი კოჩი გავზავნეთ პეტრესბურღის დუ-
 ...
- ვინ გაგზავნეთ?
- ვინუა და... გერგეჟკორი.
- ვაი თქვენს პატრონს თუ მარტვა იმის
 ღითა ხართ! არა, ძმობილო ის ხმას არ ამოი-
 და თუ ამოიღო ხმა ქე გოუკეთებს კლიტი-
 მთავრობას და საქართველოზე ქე ჩაჩუმდება,
 ღო მთავრობის კლიტრისათვის ვაი მის შავ დღეს,
 ციებენ ჯურღმულში თავს და მერე სდიე...

— ჯურღმულში კი არა ყოველ დღე დღის
 თურუმე მინისტარებთან.

— ჰაჰ! რა თქვი?!. ჯურღმელი „ნაობახის“
 ქვია შე უბედორო და მინისტარებს რა უნდათ იქი-
 ნეი.

— ნაობახთი... ჰო!... მე დუმასი მეგონა.

— ვაი გოუხმა იმგენს ის დუმა! შენ იკითხე
 მეგრელო შენი უბედურება, თორემ მართლა შე-
 მოგახმებენ მაგ დუმასი ის შენი გეაეჟკორიც და
 სხვა(, იცოცხლე, დუმებს ასკდებოდნენ... და
 ძღებოდნენ...

— მარსხარა ყოფილხარ, სიკოჩი!.. შვიდლობით!

— შვიდლობით ძმობილო, მაგ იმედით შორს
 ვერ წახვალთ. შიმშილით ამოწყდებით. ნურც დუ-
 მის იმედი გექნებაუ, ნურც გეგეჟკორ-ჩხეიძისა . .
 რის რვა საათი? თოხს მოკიდე, მეგრელო, ხელი!
 ოცდა ოთხი საათი იმუშავე, რომ შიმშილით არ
 მოკვდე, თვარა რვა საათი რომ იმუშაო შენ დუ-
 მა კი არა, ღომიც აღარ გექნება!

ბასილა.

გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ა

ამით საყოველთაოდ ვაცხადებთ, რომ მარქსის
 შეწვევითა და ენგელსის ლოცვა-კურთხევით ჩვენ
 თბილისის მთავარ დიაკვნების ბელადებმა: ავლაბა-
 რისამ, ჩულურეთისამ, ანჩხატისამ და სირაჯხანისამ
 გავხსენით სინოდალურ კანტორის „პოდიეზდის“
 წინ კორებისა და ლანძღვა გინების ქარხანა ყო-
 ველ გვარ ცილის წამებხსას, ლანძღვისას და სხვა
 მარგალიტებისა, საკახებ ავტოკეფალიის წინაღმდეგ
 მიწართულს ვასრულებთ პირიანად და ხელსაყრელ
 ფასებში.

სხვა და სხვა წვრილმან ცნობებისთვის უნდა
 მიმართოთ ანჩხატელ ღვინის ბოჟკას, რომელიც
 „სეკლეტრის“ თანამდებობაზედ თვით მარქსის მიერ
 დამტკიცებულია.

გადმოცემული ავან-ჩავანისაგან.

„ მ კ ა ლ ს “.

მოგტეხია საჰყარს ტოტი,
 მკვდრისა დაგდებია ფერი;
 ვერ აღადგენს მკვდრეთით „ქოტი“,
 ვერცა ძველი „ლიუციფერი“.

გსურს აწაპნო მკითხველს გროში?..
 უქე „ეშმაკს“ კუდის ძალა—
 თუმც „ეშმაკმა“ წინა დროში
 გაგიზომა თავის ქალა.

მოგინისტური დასისინება

Ругать, и лстытъ, и лгать въ одно и то-же время
—Признаться очень мудро.

M. Лермонтовъ.

მეტად ძნელია ჩვეულებრივი საშუალო გრძნობა-გონების კაცისათვის შეინარჩუნოს საკუთარი აზრი და მსჯელობა ამა თუ იმ საგანზე, როცა გარშემო ყველანი ერთსა და იმავეს იმეორებენ.

სწორედ ამ განმეორებაზე, ამ თუთიყუშური გამუდმებაზე არის აშენებული ის შუბლ-გაკირულობა, ის დემაგოგობა, რომელსაც იჩენენ ხოლმე ჩვენებური „სოც.-დემოკრატები“.

ეგ გიპნოზი განმეორებისა, ეგ ზედ გავლენა გამუდმებულად ერთისა და იმავეს ძახილ-ყვირილისა, ვიმეორებთ, საშუალო ძალ-ღონის კაცს მონათხდის, ხდის იმ ქვევრად და ქურად, რომელსაც რასაც ჩასძახებ იმას ამოგძახებს.

მეცნიერებაც და ცხოვრების მაგალითებიც გვიმტკიცებენ და გვაფრთხილებენ არამც და არამც არ გავიბატონოთ და არ დავემონოთ მზამზარეულ ფორმულებს და დოგმებს, თუ გვინდა რომ შევანარჩუნოთ სალი აზრი და თავისუფალი მსჯელობა იმაზე, რაც ჩვენს გარშემო ხდება.

ყოველ არსებულ დიქტატურაზე უარესი, მკვნივრელი და გამათახსირებელი დიქტატურა სიტყვების დიქტატურაა.

მზამზარეულის ფორმულებისა და დოგმების თვითმპყრობელობას ყველგან და ყოველთვის ვნება და ზიანი მოუტანია ხოლმე და ჩვენში ხომ სულერთიანად გარყვნა და გაათახსირა არა თუ შეუწებული და მოუშვადებელი ხალხი — მასსა, არამედ ჩხირკედელა ინტელიგენციაც-კი თუთუყუშებულ აქცია და დემაგოგის წუმბეში ჩაახჩო...

ჩვენებური ესდეკები რა ერთი ხანია ტუტრუცანურად გაიძახიან, რომ ეროვნება და ნაციონალიზმი სოციალიზმის ზღუდეა, უკან ჩამორჩენა, დაქვეითება არის და მიტომ ეროვნება უარი უნდა ვყოთო და უარს ყოფენ კიდევ.

ეს სიცრუე და სიყალბე ეროვნებაზე ჩვენებურმა დემაგოგებმა აუცრეს მოუშვადებელ ხალხს და დღეს ყველა უვიცი და ლაყლაყა მჯღაბნელი თუთუყუშვივით გაიძახის - ჩვენი ხსნა ეროვნების უარყოფაშიაო!..

ჩვენებური მარქსისტები ჩვეულებრივის წინდაუხელობით, მოუფიქრებლად და უმეცრებით ერთმანეთში ურევინ ორს მცნებას „ნაციონალიზმს“

და „მოგინიზმს“, ეროვნებას და ეროვნებას... რა უნდა გააწყოს ასეთ კულა...
იმ კვირია ვერ „ცხოვრების სარკემ“

მერე „ტიფლ. ლისტ.“-მა ერთი აურ-ზაური განგაში ასტეხეს: „ნიშნაღუბმა“ მოგინისტური რიკატურა დაბეჭდა სომხებზე და ჩვეულებრივ მოგვიტიეს და შემოგვისისინეს ისედაც თვალმცილი და გაგულიანებული სომხის პლუტოკრა და მათი დამქაშები.

საკვირველია, რომ არც ერთს სომხის ნალ-გაზეთს აზრათაც არ მოსვლია იმ ბრალდ წამოყენება, რაიც ესდეკების გაზეთმა დაგვერა თქმა უნდა, ესეც ფრიად სახასიათო ნიშნ ჩვენის მოკამათეთა დემაგოგობისა.

ყველასათვის აშკარაა, რომ „ცხოვ. სარ და „ტფ. ლისტ.“. პუბლიცისტები ტოლნი-ტპები არიან...

ჩვენ ვეკითხებით ორივე მონათესავე გაზეთის ტყუპ ავტორს: დასაგმობია თუ არა ის ცმხრიობა, რომელსაც აშკარად იჩენენ სომხის პლტოკრატები ქართველ მუშაკთა და მუშების ნააღმდეგ? (იხ. „ნიშნაღური“ № № 35 და 36 უსამართლო და დუბჭირია თუ არა სომხ. პლტკრატებისა და ბურჟუაზიის მხრივ დევნი: ყვეფერი ჩვენ და თქვენ კი თხის კულიო? არსებუფაქტია თუ არა იმათი ცალმხრივობა, იმათი ტიობა, იმათი ეჩოსებური ლოდიკა — მუდამ თუკენ თლა? ამას ხომ არც თქვენ უარს ჰყოფთ?

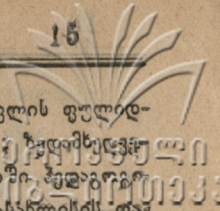
რა უფლება აქვს ჟურნალს არ აღნიშნოს არ დაგმოს პლუტოკრატთა უკუღმართობა? ჟურნალ-გაზეთი იპისთვის არსებობს, რომ დღემდამ დემაგოგობას ეწეოდეს ცხოვრების ყოველს ბიჯზე? განა ჟურნალ-გაზეთი არ უნდა არჩევს სიმართლეს სიცრუისაგან, სიკეთეს ბოროტისაგანა ჟურნალ-გაზეთი ბრმა და ყრუ უნდა იცხოვრების ამა თუ იმ მოვლენაზე?!

მაშ რას გვისაყვედურებთ?

ჩვენ შევასრულოთ ჩვენი მავალეობა — დაგმობი დავგმეთ, ხელოვნურად დაფარული ზნე რივი კუზი გამოვამზევეთ, მრუდეს რანდი გსვით და სომხის პლუტოკრატთა „ნიშნაღურამოვსცხეთ.

მაშ რისთვის და რათ მოსკორეთ ჩვენი ვინიზმი? მოგინისტები ჩვენ კი არა პლუტოკრატები არიან და ჩვენც ეგ აღნიშნეთ ჩვენს კარიკატურაში

რა თქმა უნდა ვერც ხაჩატურა და ვერც ყუარა „სოციალისტები“ ვერ აღნიშნავდნენ

ატების გაიძვრობას -- „ხელს არ მისცემდა“!
მაშ რისთვის გეწამებთ ცილს? რათ ახისინებთ
ვიღაცეებს?

ჩვენ სომხის ეროვნებას კი არ შეეხებიათ
წინააღმდეგ კრინტიკ კი არ დაკვიძრავს, ეგ
ტყვენი უწყით, მაგრამ ნათქვამია — „ავსა კაც
საქმე ურჩიენია სულსა და გულსაო“.

ტყვენი იმის მ გიერ რომ დაგვემოთ სომხის
უზის და პლუტოკრატის შოვინისტობა,
გვწვდით იმათი შოვინიზმის გამოაშკარებისა-
სადაური სამართალია ეგა! სადაური ლოდი-
რა თქმა უნდა ესდევური!

ანაგრძელეთ თვალთმაქცობა და ყალთაბანდობა,
სინეთ და გვაბეზღეთ!.. იმედია მალე „დანო-
კ“ არ ითაკილებთ. აკი ამას წინედ ერთმა
თაგანმა წასურჩილა კი არა, გახეთში „ილა-
ისარის“ მაგიერ „ამირანი“ გამოსცესო.
ეტა გავგაგებინა ქანქარის გარდა რს გაძ-
პლუტოკრატები და ბურჟუები?

ჩვენ იქნება ეგ უგუნურობით მოგდისთ?
ით უფრო უარესი თქვენთვის!

მონადირე.

გაჭირვებული მდგომარეობა. ხონში თუ ქუ-
კარგად არ მახსოვს — ერთი ოჯახის ჰატრანი
რის მიზეზით სხვაგან გადაუყვანიათ. კაცს ვეგ-
თან წაუღია, მსაფლად დაჩენია ცალი, რამე-
თურმე ერთ კარგ ნაცნობს მიჰქედდებია. ნაცნობი-
მეურნელოდ ექიმთან გადასულა. . . ექიმი თურმე
განკარგულებას ეღის, მაგრამ თქვენ არ მომიკე-
ქმარი სმას არ იღებს... ექიმს თურმე განუზრ-
მას ცალი ბაკაუთი გაუკზნავს, რადგან ცნო-
ეტად გაძვირდა და სხვის ცალის შენახვა კი არა
ფიქს იჩენს თურმე.

რიონელი

წერილი კედეტის მიმართ.

რედაქტორო! გთხოვთ საშუ.ლება მომცეთ,—იმარ-
ვადგინო.

„შემაკის“-მა მე-24 №-ში მოთავსებული იყო ჩემს შე-
ილაკ გადავარდნილის წერილი—შეკითხვა: 1) ვითომც
ულანგოს სამ.სი მანეთი სკოლის ფული და მსწავ-
ი მშობრი დამეყაროს; 2) სკოლა დაუზურავი დამე-
ოს. 3) ვითომც ოც-და ხუთ მოწაფესათვის მომეთ-
უფითო თუმანი იმ აზრით, რომ იმათთან ვიმეცადი-
სადილევს და თუ არ დამთანხმდებოდენ, იმავე გან-
ბაში დარჩებოდნენ. 4) ვითომც თვითო კვირაობით
ლე სხვაგან და სკოლა მრტოვებული იყოს. 5) ვითომც
ბი გამუდმებით სკოლიდან კარში მიძახიდენ და
ცდენლე ბოვშებს. ამაზედ მომეცით ნება უპასუხო
გადავარდნილ მოამბეს შემდეგი:
რწმუნებულს სკოლას აქვს შემოსავალი წლიურად

3,000 (ხაზინიდან, ს ზოგადობიდან და სწავლის ფულდ-
გან) ეს ფული გაივლის ზედამხედველის ხელში; ჩადიხედველი
ღმა ყოველს იანგარში უნდა ჩაბაროს ანგარიში, ზედამხედველი
ურ რჩევას; საზოგადო მზრუნველებისა და მამასახლისის თა-
ნადსწრებით. ესრეთი ანგარიში მოხდა ამ წლის იანგარში
და აღმოჩნდა ჩემზედ არა იმდენი, რამდენსაც „გადავარდნი-
ლია კორესპოდენტი სტყუის; ჩემზე დარჩენილი ფული ვალ-
დებული გახვდი გამესწორებია ჩემსვე ჯამაგირიდან. ეს არა
იმიტომ მომივიდა, რომ ეს ფული სკოლისთვის წამერთმრა
(და არც შეიძლებოდა კიდევ - რომ მომესურვებია) არამედ
იმიტომ, რომ მე პირველად შემხვდა ამოდენა დიდი სკოლის
მართვა და ისიც მაშინ, როდესაც წ კუსული წლებისაგან სამმ-
კვიდროდ დამჩა დიდი არეულ-დარეულობა სკოლისა და მეც
ანგარიშებს გარდავსცდი ბევრის სხვა და სხვა სკოლისავე
მთხოვენლებისაგამო.

კორესპოდენტი ამბობს, ვითომც მასწავლებლები მში-
ვრები დარჩენილიყვნენ ჯამაგირის მიუღებლობისაგამო! ეგეც
დიდი სიტყუეა, არც ერთი ჩემი მასწავლებელი არ დარჩე-
ნილა უჯამაგიროთ. ეს ყველამ კარგათ იცის და იქიდანაცა
სანს, რომ შესავალ-გასავლის წიგნებში თვითეულ მასწავლე-
ბელს ხელ-მოწერილი აქვს ყოველ თვიურ ჯამაგირის მიღე-
ბაზედ.

რაც შეეხება სკოლის დახურვას, ეს ჩემი საქმე სრუ-
ლიად არ არის, ესე იგი, მონდომა და მეცადინეობა, რასა-
კვირველია, ჩემი საქმეა, მაგრამ ფულის შეკრება ოსტატებ-
თან გარიგება და მათი დაკმაყოფილება მამასახლისისა და
საზოგადობისაგან ამორჩეული მზრუნველების საქმეა. ჯერ
ისევ ოქტომბერში გაიცა საქმე საჯარო ვაჭრობით, ფული
შეკრებილი აქვს მამასახლისის და კიდევ მის ხელშია.

რაც შეეხება იმას, რომ მე ვითომც მოვალეები მეცა-
დინოზას ზილიდენ და კლასიდან კარში მეძახდენ, სრული-
ად მოკლებულია სიმართლეს. არ ყოფილა ამის მაგალითი,
რომ მეცადინეობის დროს მოვეცდინე ვისმე და მით უფრო
მოვალეს. ტყუილია აგრეთვე რომ ბავშვებისთვის ფული მო-
მეთხოვოს ვითომც სწავლისათვის. ჩემთან მოვიდენ ოთხი
ბავშვის მშობლები და მთხოვეს, რომ მესწავლებინა მათის
შვილებისათვის მე დრო ის უქონლობისა გამო უარი ვუთ-
ხარი. მაგრამ ყველა მოწაფეებს, ვინც ძალიან სუსტები
იყვნენ, ვუთხარი როდესაც დრო მექნება, ნასადილევს ვიმა-
ცადინებ-მეთქი და კიდევ ვასრულებ, და რასაკვირველია,
უფასოთ.

რაც შეეხება იმას, რომ მე ვითომც მუდამ დავიარე-
ბოდე სხვაგან, ეს იმის გარდა რომ ტყუილია შეუძლებელიც
არის თუ კვირაობით ესარგებლობ და ადვილარ ქუთაისში
ცოლ-შვილთან, ეს ჩემი ნებაა რადგან კვირა დღე მე
მეკუთვნის.

აი ასე ვახლავთ საქმის ვითარება და გარემოება. ეს-
ლა ადვილი წარმოსადგენია, თუ რა ჭორებს და ტყუილებს ჩმა-
ხავს ეშემაკის „გადავარდნილი“ მოამბე და რა ფახი უნდა
ჰქონდეს ასეთს, უკაცრავლი სიტყუა, ლიტერატურულ...
ჩხირკედლელობას...

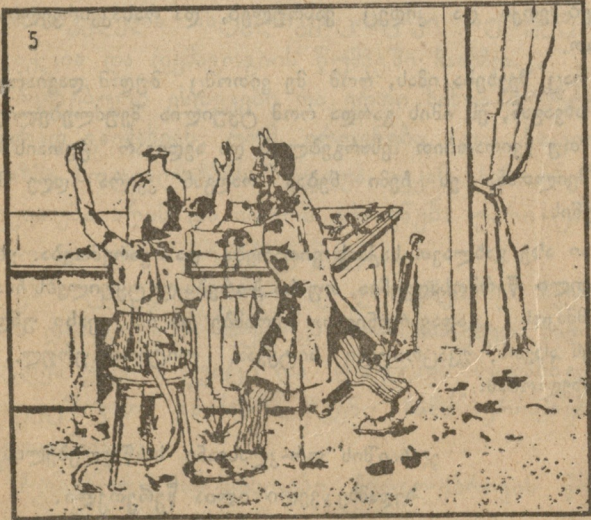
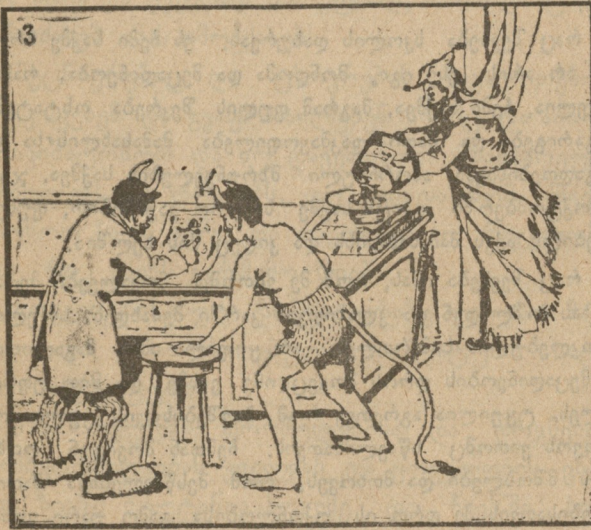
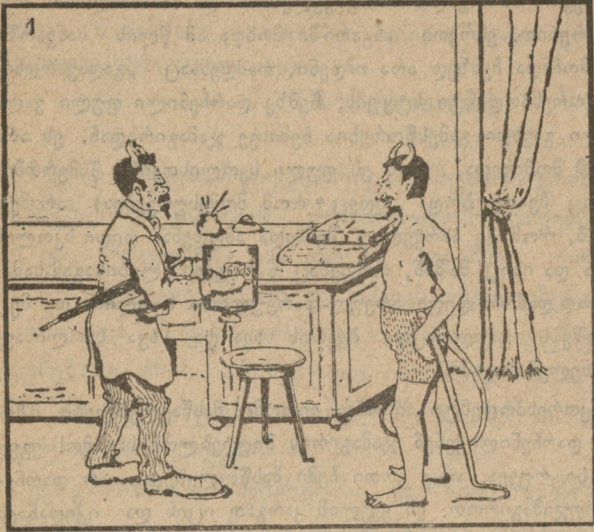
ჯიხაიშის ორ-კლასიანი სასწავლებელის
ზედამხეველი ილია წერეთელი.

„რაც მოვივა დავითარ ყველა უფნი თავითარ“

(ანუ ორი „ეშმაკის“ ამბავი)

ტრადი-კომედია ექვს მოქმედებათ თხზ. ოსკარ ნესტორისა

ეროვნული
გიგლიორთეკა

რედაქტორ-გამომც. ვალერიან გუნია